

STAVANGER
JANUAR 2022

Stavanger
kommune

UNGT UTENFORSKAP I STAVANGER

Andre delrapport fra kommunens utenforskapskommisjon | Kortversjon

Vår oppgave

Hvordan kan kommunen sammen med andre aktører bidra til å forhindre ungt utenforskap, og hva kan gjøres for å bidra til at unge som faller utenfor kommer i et langsiktig løp for utdanning, arbeid eller/og skape større sosiale nettverk?

Mandat

Ordføreren i Stavanger nedsatte i februar 2021 en kommisjon for å undersøke ungt utenforskap. Av mandatet framkom to hovedproblemstillinger som kommisjonen skulle svare på:

Hvordan har unge blitt rammet av koronapandemien, og hvordan kan kommunen og lokalsamfunnet ivareta denne gruppen på en best mulig måte i slutfasen av pandemien og i etterkant av pandemien?

Hvordan kan kommunen sammen med andre aktører bidra til å forhindre ungt utenforskap, og hva kan gjøres for å bidra til at unge som faller utenfor kommer i et langsiktig løp for utdanning, arbeid eller/og skape større sosiale nettverk?

Problemstillingene er besvart gjennom to separate rapporter. Første delrapport ble overlevert 22. september 2021. Kommisjonen overleverer her sin andre og siste delrapport.

Rapporten tar for seg andre problemstilling: Ungt utenforskap i Stavanger. Dette er kortversjonen av delrapport 2.

De to delrapportene er kommisjonens samlede svar på ordføreren oppdrag. Rapportene står i nær sammenheng med hverandre, men kan også leses hver for seg. Kommisjonen ønsker å takke alle bidragsytere for deres innspill.

Kommisjonens medlemmer

- Inge Takle Mæstad, leder (daglig leder Kirkens Bymisjon Rogaland)
- Mona Lill Angell-Olsen (skoleelev, varaordfører i Ungdommens kommunestyre)
- Geir Sverre Braut (professor og legespesialist i samfunnsmedisin, SUS og HVL)
- Ingunn Tollisen Ellingsen (professor og leder av nettverk for velferdsforskning, UiS)
- Venke Furre Haaland (førstemanuensis i samfunnsøkonomi, UiS)
- Anette Kahlbom (psykologspesialist, klinikk barn, unge og rusavhengighet, SUS (fra 09.11.21))

- Birgit Molland (seniorrådgiver helse og velferd, Stavanger kommune)
- Aladdin Mujezinovic (imam og sekretær, Johannes læringscenter)
- Catrine Utne Pettersen (fagopplæringsjef, Rogaland fylkeskommune)
- Lilja Bjørk Thorsteinsdottir (avdelingsleder klinikk barn, unge og rusavhengige, SUS) (til 09.11.21)
- Fredrik Alexander Livastøl Tønnesen (skoleelev og tidligere medlem av Ungdommens kommunestyre)

Kommisjonens arbeid

Kommisjonens arbeidsform har i hovedsak bestått av felles møtevirksomhet og individuelt for- og etterarbeid mellom møtetidspunktene. Kommisjonen har hatt ni møter. Første møte ble avholdt 20.4.21, og siste møte 8.12.21. En samlet kommisjon stiller seg bak rapporten og dens anbefalinger. Sekretariatet har bestått av sekretariatsleder (Tonje Hoff) og tre rådgivere (Øystein Lundestad (til 19.10.21), Kari Sjursen og Jone Kristian Sunde). Alle sekretariatsmedlemmene er kommunalt ansatte og arbeider i sekretariatet i interne engasjement. Kommisjonen takker John Gunnar Mæland, professor i sosialmedisin fra Universitetet i Bergen, for kritisk gjennomgang av rapporten.

Kildegrunnlag

- Nasjonale og lokale data og rapporter
- Lokale instansers erfaringer og innspill
- Ungdom i Stavangers erfaringer og innspill

Utfordringsbilde

- Omkring ti prosent av unge står utenfor utdanning, arbeidsliv og opplæring.
- Disse unge har ofte livsbelastninger på flere områder, i tillegg til utfordringer med psykisk og fysisk helse.
- De unge har ofte ikke fått tilstrekkelig hjelp på et tidlig tidspunkt.
- Utenforskapet fra skole, jobb, og ofte også sosiale fellesskap, har skapt ekstra belastninger og forsterket vanskene deres.
- Som samfunn har vi ikke tatt i bruk deres ressurser, ikke tatt godt nok vare på de unge, og heller ikke gjort nok for å inkludere og støtte dem.

Faglig tilnærming

Folkehelseloven gir kommunen et ansvar for å bidra til en samfunnsutvikling som fremmer god helse. Folkehelsearbeid er et ansvar som ligger til alle samfunnssektorer og på alle forvaltningsnivåer. Kommunens folkehelsearbeid skal være kunnskapsbasert, systematisk, langsiktig og tverrsektorielt. En slik tankegang vil etter kommisjonens vurdering sikre bedre sammenheng og kontinuitet i tilbudene, og gi en tydelig forankring av tiltakene i eksisterende strukturer. Formannskapet er ansvarlig politisk instans for folkehelsearbeidet i Stavanger kommune. Det gir mulighet til å lede arbeidet på tvers av tjenesteområdene. Et av satsingsområdene i den gjeldende kommuneplanen er «Gode hverdagsliv». I satsingen heter det at «Stavanger vil gi barn og unge et godt utgangspunkt for å mestre hverdagen og voksenlivet.

Derfor skal kommunen jobbe for å:

- sikre barn og unge kompetanser for framtiden
- ta i bruk barn og unges egne ressurser
- gi barn og unge opplevelsen av fellesskap og tilhørighet
- arbeide systematisk for å gi alle like muligheter
- sikre tidlig og tverrfaglig innsats

Strategier for forebyggende arbeid kan deles inn i tre nivåer:

1. Universell forebygging er tiltak som er rettet mot hele befolkningen, uten at man har identifisert de med forhøyet risiko
2. Grupperettet (selektiv) forebygging er tiltak som rettes mot de gruppene som har en forhøyet risiko
3. Individrettet (indikativ) forebygging er tiltak som er rettet mot individer med høy risiko eller høyt symptomnivå

Kommisjonen ser at det må settes inn tiltak på alle forebyggingsnivåene, dersom man ønsker å forhindre kortvarig og langvarig utenforskap.

Unge utenfor arbeid og utdanning i Stavanger

De siste årene har man i Norge i større grad sett et behov for å supplere informasjon om arbeidsledighet blant unge, med informasjon om unges deltakelse i utdanning og annen opplæring. NEET (Not in Education, Employment, or Training) er et relativt nytt begrep som gir et bredere bilde av unges situasjon. NEET er en felles internasjonal måte å registrere unge i utenforskap på, som gjør det mulig å sammenligne situasjonen blant unge i Norge med andre land.

I 2019 sto 2065 unge mellom 16 og 25 år i Stavanger utenfor arbeid og utdanning, ifølge statistikk fra Folkehelseinstituttet. Dette utgjør totalt 11 % av alle i denne aldersgruppen. 1139 av disse er menn og 926 er kvinner. I Norge er spesielt andelen unge kvinner som er i NEET-gruppen grunnet helseproblemer en større del enn i andre land (Fyhn m. fl., 2021, s.9).

Av de 2065 mellom 16 og 25 år som sto utenfor arbeid og utdanning i 2019, hadde 765 innvandrerbakgrunn. Ser vi dette tallet i forhold til andel unge med innvandrerbakgrunn i Stavanger, står 28 % av denne gruppen utenfor skole og arbeid. For unge uten innvandrerbakgrunn er tilsvarende andel 8 %.

Vi har ikke fullstendig statistikk for å fastslå nøyaktig hvor mange personer som er i NEET-gruppen i Stavanger per i dag i aldersgruppen 16-29 år. Basert på NAV-statistikk per oktober 2021, vil vi kunne finne mange som vil tilhøre NEET-gruppen innenfor følgende grupper:

Helt ledige	461
Delvis ledige	209
Unge uføre	485
AAP	656
Arbeidsrettede tiltak	155
Totalt	1966 personer

Vi vet ikke nøyaktig hvor lenge de unge blir værende i NEET. Noen har NEET-status i en kort periode fordi de er mellom to aktiviteter, som for eksempel de som tar noen måneder fri før de starter i høyere utdanning etter at de har fullført videregående opplæring. Noen forsørges av familie eller partner og tar ikke kontakt med NAV. Denne siste gruppen har vi lite informasjon om.

Veien inn i utenforskap

Kommisjonen ser at dårlige levekår kan forplante seg gjennom hele livet i form av dårligere helse, svakere skoleprestasjoner, høyere frafallsprosent i videregående opplæring, kortere utdanning, avbrutt yrkesaktivitet og oftere mottak av offentlige ytelser. Videre er det sammenheng mellom dårlig råd i familien og risikofaktorer relatert til rusmiddelbruk, kriminalitet, mobbing og vold. Barn fra lavinntektsfamilier har vesentlig større risiko for å utvikle psykiske og somatiske helseproblemer enn andre barn. Gjennom hele livet gir sosial isolasjon og ensomhet økt risiko for psykisk sykdom, mens sosial støtte og nærhet til andre mennesker beskytter. Utdanning og arbeid gir tilgang til viktige helsefremmende ressurser som sosiale relasjoner, identitet, personlig vekst, og økonomisk trygghet.

«De faller ut av skole. Det er noe i livet, noe vanskelig man har opplevd. Det kan være bosituasjonen hjemme, at man ikke har venner, opplevd vonde ting.»

«Føler man seg utenfor sosialt, så havner man utenfor faglig.»

«Føler man seg utenfor, kan det føre til skulking og dropout.»

Karakterer fra grunnskolen har stor betydning for gjennomføring i videregående skole. Ikke fullført videregående opplæring gir ofte dårligere helse, øker risikoen for å bli uføretrygdet og reduserer muligheten for å få seg en jobb. Lav utdanning er den største risikofaktoren for å havne i NEET-gruppen. Utenlandsfødte har dobbelt så stor risiko for å komme i NEET-gruppen, sammenlignet med de som er født i Norge. Dette har sammenheng med at flere av innvandrerne har lavere utdanning og svakere tilknytning til arbeidslivet. Dette fører til dårligere levekår, som igjen vil påvirke neste generasjon. På denne måten kan fattigdom gå i arv. Norge er et land med forholdsvis høy sosial mobilitet. Det vil si at tendensen til at fattigdom «arves», ikke er like sterk som i andre land. Likevel er det sammenheng mellom foreldres inntekt og barnas inntektsutsikter. Å være mottaker av trygdeytelser går ofte i arv. Unge med foreldre med lav utdanning gjør det dårligere på skolen og fullfører i mindre grad videregående opplæring, sammenlignet med de som har foreldre med høyere utdanning.

Dårlig økonomi i familien er en gjennomgående bakgrunnsfaktor for alle de risikofaktorene som er nevnt her. Barn som vokser opp i en familie med dårlig økonomi har ofte lavere gjennom-

føring i videregående opplæring og større risiko for negative helseutfall enn barn som vokser opp i en familie med god økonomi. De opplever i større grad å bli mobbet, har dårligere boforhold og føler seg oftere ensomme. Foreldrene i lavinntektsfamilier har ofte lavt utdanningsnivå og barna har lavere grunnskolepoeng.

Kommisjonen påpeker at det har vært en økning i andel barn som lever i familier med vedvarende lavinntekt i Stavanger de siste årene. Det er viktig å være særlig oppmerksom på denne utviklingen, også med tanke på at denne gruppen har økt risiko for utenforskap senere i livet.

Systemutfordringer i tjenestetilbudet

Kommisjonen har møtt offentlige og frivillige instanser som tar sin del av samfunnsansvaret for at alle skal oppleve deltakelse, støtte, mestring og tilhørighet. Organisasjonslivet, frivillige og lokalt næringsliv bidrar allerede i dag i dette arbeidet. Samtidig er de samstemte om at det er mulig å gjøre mer. Bedre samordning og samarbeid, og bedre informasjon om alle de gode tiltakene som kan tilbys, vil kunne gi ungdommene helhetlige og bedre tilbud.

Det er viktig å se individuelle risikofaktorer knyttet til utenforskap i sammenheng med tjenestetilbudet de unge får av vårt offentlige hjelpeapparat. Hvis vi skal lykkes med å forebygge utenforskap er det ønskelig med et tjenestetilbud som fungerer i samsvar med behovene for hjelp.

Systemutfordringer og tverrsektorielt samarbeid i kommunal sektor er tema i Fafo-rapporten «Trøbbel i grenseflatene» (Hansen m. fl., 2020). Det vises her til flere tilsynsrapporter som har påpekt at manglende samhandling i oppfølging av utsatte barn og unge er et problem:

“Oppsummert peker disse tilsynene på at barn og unge ikke har fått den oppfølgingen de har hatt behov for, grunnet manglende samhandling og samarbeid mellom tjenester. De peker også på problemer grunnet manglende struktur og systematikk i pågående samarbeid og problemer som skyldes manglende oppfølging av samarbeid mellom tjenester og koordinering av innsatsen til den det gjelder” (Hansen m.fl., 2020, s.7).

Det at ansvar skyves mellom tjenester, informasjon glipper, og ingen tar ansvar for helheten eller koordineringen av tjenestene, omtales i rapporten som "gjenstridige problemer" i grenseflater mellom tjenester i velferdsstaten. Gjenstridige problemer er komplekse og kan bare løses ved å yte innsats på flere samfunnsområder og forvaltningsnivåer.

Blindsonene som oppstår, kan skyldes at tjenestene har forskjellige oppdrag, løsninger, verdier og normer. Videre kan det skyldes at kunnskapen om andre tjenester er mangelfull, og at det på mange områder mangler pålitelig, forskningsbasert kunnskap. Disse forholdene kan skape uklare grenseforhold, som bidrar til at systemet av tjenester ikke henger sammen. Konsekvensene kan bli at løsningene havner i blindsoner som ingen tar tak i, og som gjør at den unge ikke får hjelpen som trengs.

Det er spesielt barn og unge med sammensatte utfordringer og deres familier, som ikke får nok hjelp når tjenestene ikke er samordnet og koordinert. Noen barn og unge opplever å bli skjøvet fra tjeneste til tjeneste der ingen tar ansvar. Andre får hjelp fra flere instanser, men hjelpen er ikke koordinert. Det er en kjent brukeropplevelse at møtet med "systemet" blir vanskelig. Familier og unge opplever at de selv må finne ut av hvor og hvordan man kan få hjelp.

«Det må ryddes i jungelen av tilbud slik at ungdom og foreldre finner fram til tjenester.»

Kommisjonen ser at samordningsutfordringene er komplekse og at det ikke finnes en enkel løsning på disse. I Fafo-notatet "0-24 samarbeidet" framheves sju forhold som er viktige å jobbe med: ledelsesforhold, tid og ressurser, struktur og rutiner, koordinering, respekt for ulike kompetanser, felles arenaer og brukermedvirkning (Hansen m.fl. 2019, s. 51). Stavanger kommune bør se nærmere på hvordan og i hvilken grad disse forholdene er ivaretatt og inngår i eksisterende planverk, og vurdere om det bør gjøres særskilte grep eller tiltak.

Med kunnskapen vi har om sviktsoner og vanskelige grenseflater mellom tjenester er det sentralt at instansene gis rom for å strekke seg langt for å møte behovene til barn og unge, også hvis løsningene finnes i grenseflatene til de formelle ansvarsområdene. Dette krever tillitsbasert ledelse, og gode rammer for å samarbeide på tvers sammen med grensetjenester.

Skolearenaen er et spesielt viktig område der innsats fra flere yrkesprofesjoner allerede er til stede, og der metoder for samordning og samarbeid kan utvikles videre. Kommisjonen mener at det bør vurderes å sikre en koordinerende instans også i det forebyggende arbeidet, når risiko er avdekket. Klare og konsise samarbeidsavtaler bør utvikles og felles modell med bruk av IP bør vurderes som en tilnærming også på forebyggende nivå.

Kommisjonen mener at kommunen bør se nærmere på det arbeidet som KS har igangsatt gjennom prosjektet "En offentlig sektor for vår tid",

der et sentralt anliggende er å se nærmere på strukturelle rammebetingelser til samordningsutfordringene på tjenestenivået. Dette er et utviklingsarbeid der det er nedsatt arbeidsgrupper på tvers av kommuner som skal bringe fram mer kunnskap om rotårsaker til utfordringene vi står overfor. Stavanger kommune kan kople seg mer på disse arbeidsgruppene og delta aktivt i et utviklingsarbeid som kan bidra til endring av rammebetingelser og nye måter å styre, måle og organisere tjenestene på.

Det står sentralt for kommisjonen at det er behov for å se nærmere på rammebetingelser og sentrale styringsverktøy for tjenestene. Hvordan styres og måles tjenestene etter budsjetter og resultater i dag? Hvordan samsvarer måloppnåelsen med behovet til barn og unge? Er det mulig å ta i bruk nye måleindikatorer og KPI-er (Key Performance Indicators) som går på brukertilfredshet, tillit, relasjonskvalitet, styrkebasert samarbeid og kontinuitet i relasjonene? Hvordan vil dette kunne styrke kvaliteten i tjenestetilbudet?

Det er behov for å satse mer på forskning som grunnlag for kunnskap om framtidig innovasjon og endring. I denne sammenheng mener kommisjonen at kommunen kan se til det såkalte "kunnskapstriangelet" i Forskningsrådets BarnUnge21-strategi, der praksisfelt/innovasjon, forskningsmiljø og næringsliv sammen bidrar i et partnerskap for å utvikle ny kunnskap. I denne partnerskapsmodellen ligger også potensiale for å skaffe kunnskap om nye måter å tenke ledelse på. Kommisjonen anbefaler videre at det utvikles

en ny modell for samarbeid og samordning mellom kommunen og frivilligheten. Konkret kan man her vurdere hvordan Stavanger kommune, barne-, og ungdomsorganisasjonenes kontaktutvalg (BUK) og idrettsrådet kan samhandle for å i større grad spille hverandre gode. Barne- og ungdomsorganisasjonene i Stavanger og idretten er sentrale i arbeidet med å gi alle barn og unge mulighet for mestring, mening og tilhørighet. Forutsigbare tilskuddsordninger, tett samarbeid og gode avtaler med kommunen er sentralt for å få til et mer helhetlig tilbud til de unge.

Lokale innspill

Kommisjonen arrangerte i september/oktober 2021 to dialogmøter om ungt utenforskap med aktuelle instanser i Stavanger, med til sammen omkring 60 deltakere både fra offentlige instanser, private og frivillige virksomheter. Det ble gitt innspill på hva som kjennetegner de unge i utenforskap, hva som har bidratt til utenforskapet og hva som kan gjøres for å forhindre dette. I tillegg har kommisjonen intervjuet 11 unge i Stavanger med egen erfaring fra utenforskap. Det instansene og ungdom i Stavanger beskriver, fremheves også i KS-rapporten «Unge utenfor opplæring og utdanning» (Fyhn. m. fl., 2021). Denne består blant annet av en kunnskaps-gjennomgang av et stort datamateriale og intervjuer med ungdom i NEET-gruppen:

«(..) psykososiale problemer er dominerende i de unges rekonstruksjoner av hva som har ført dem inn i en uønsket situasjon. I kjernen av problemene er manglende tilhørighet i viktige relasjoner oppsiktsvekkende fremtredende. Unge forteller om ulike former for brutte eller manglende relasjoner, som har tatt form av omsorgssvikt, trøblete familiebakgrunn, brudd i kontakt med foreldre, mobbing i skoleårene, manglende tilhørighet blant jevnaldrende og ensomhet. Mange unge forteller også, i sammenheng med eller uavhengig av disse forholdene, om en negativ spiral av manglende mestring og lav selvfølelse. Videre forteller de om det de anser som mangelfull oppfølging av skole eller NAV, og at dette kan bidra til å akselerere prosessen mot frafall og utenforskap» (Fyhn m.fl., 2021, s.5).

«Jeg mista venner på barneskolen. Jeg tok avstand fra folk når jeg hadde det vanskelig. Jeg kom ikke inn i miljøet på skolen igjen.»

Kjennetegn ved unge utenfor i Stavanger

- De har mangelfulle eller brutte relasjoner
- De har opphopning av risikofaktorer og sammensatte vansker
- De opplever ikke skolen som en arena for tilhørighet
- De lever i marginaliserte familiesituasjoner
- De har psykiske og fysiske helseutfordringer
- De står utenfor arbeidslivet
- De har ofte minoritetsbakgrunn
- De har mangelfull kontakt med hjelpetjenestene
- De søker kontakt og hjelp i tjenester og tilbud

«Jeg hadde mange venner, men ingen nære. Jeg følte at de ikke la merke til om jeg ikke var der (på skolen).»

«Man mister livsgnist når man ikke selv ser en framtid. Det er press på å ta utdanning og det er ingen muligheter uten.»

Forslag til tiltak fra instanser og ungdommer

- God relasjonell kvalitet i samhandlingen med ungdommen
- Økt medvirkning
- Behov for mer informasjon om tilbud, og mer samarbeid og samordning
- Tverrfaglige, robuste skoler
- Støtte i sårbare overganger
- Fleksibilitet og tilrettelegging i skole eller arbeidsliv
- Støtte og kompetanse på livsmestring og tidlig psykisk helsehjelp
- Tiltak som støtter i å bygge sosiale nettverk
- Forutsigbar finansiering av frivillighet
- Økonomisk støtte
- Foreldrestøtte

Behov for økt innsats

I arbeidet med rapporten har kommisjonen møtt offentlige og frivillige instanser som tar sin del av samfunnsansvaret for at alle unge skal oppleve deltakelse, støtte, mestring og tilhørighet. Samtidig understreker kommisjonen at det kan gjøres mer. De unge som er i risiko for utenforskap, har ofte sammensatte behov. Dette er ungdom som lever i våre lokalsamfunn, som vokser opp med opplevelser som omsorgssvikt, mobbing, og utstøting fra skole, arbeid og sosiale fellesskap. Ungdommene har såre erfaringer med å ikke bli hørt, sett, trodd på og holdt ut med. De har opplevd at det er stilt for lave forventninger til dem i skole og arbeidsliv. De har behov for fellesskap der de blir godtatt og anerkjent som de er. I samarbeidet mellom offentlige tjenester, næringslivet og sivilsamfunnet kan ungdom få mer støtte til å delta i disse fellesskapene.

«Det å ha mange personer å forholde seg til var vanskelig i en allerede vanskelig situasjon. Jeg tror at et bedre samspill mellom helsetilbud vil hjelpe mange.»

Martin Nordbø, Mental helse ungdom, Stavanger

Veien ut av utenforskap

Utenforskapskommisjonen har i denne rapporten undersøkt hva som kjennetegner unge som er i utenforskap eller i risiko for å havne i utenforskap. Det er tegnet et bilde av unge med sammensatte vansker, der svake relasjoner og manglende sosial støtte er framtrepende. Mange har opplevd mobbing, omsorgssvikt og sviktende relasjoner. Dårlige levekår i ung alder kan forplante seg gjennom hele livet i form av dårligere helse, svakere skoleprestasjoner, høyere frafallsprosent i videregående opplæring, kortere utdanning, avbrutt yrkesaktivitet og oftere mottak av offentlige ytelser. Barn fra lavinntektsfamilier har vesentlig større risiko for å utvikle psykiske og somatiske helseproblemer enn andre barn.

De sammensatte vanskene krever samordnet og helhetlig hjelp. Det er avgjørende å avdekke vansker og risikofaktorer, for å kunne sette inn tiltak tidlig i livsløpet. For å få dette til er medvirkning fra barn og unge sentralt. Samtidig trenger de som faller utenfor, tilstrekkelig støtte til å finne sin plass i fellesskapene. Sårbarhetene til de unge forsterkes i møte med samfunnet når de ikke får nok støtte og når de opplever å stå utenfor viktige fellesskap. Ungdom i Stavanger gir sterke beskrivelser av hvordan dette oppleves. Tilgang til gode fellesskap er helsefremmende. Her kan de unge hente støtte og bekreftelse og oppleve tilhørighet og verdi. Det gir økt robusthet mot de utfordringene de unge kommer til å møte i livet.

Kommisjonen understreker betydningen av at arenaene ungdommen deltar på, tåler ungdommenes utfordringer, fremmer mangfold, og inkluderer og holder fast på de unge. Skole-, arbeid- og fritidsarenaer med voksne som har tro på at alle har ressurser som bidrar til fellesskapet, som verdsetter at unge er forskjellige og anerkjenner unge som de er, bidrar både til robuste samfunn og robuste enkeltindivider.

Medvirkning fra barn og unge og deres foresatte

For å gi god hjelp, må ungdommens innspill og behov lyttes til og følges opp. Ungdommene ønsker å medvirke på alle arenaene der de deltar, også når nye tilbud skal utvikles. Medvirkning fra den unge og samarbeid med hjemmet er avgjørende for å få til god tilrettelegging. Det bidrar til trygghet og motivasjon når barn og unge høres, føler seg sett og forstått, og får være med å påvirke.

«Jeg er lei av sånt som egentlig skal hjelpe, men jeg ikke er blitt spurt hva slags hjelp jeg vil ha.»

Kommisjonens anbefalinger

A: Økt fokus på samarbeid og samordning i tjenestetilbudet for barn og unge med sammensatte utfordringer

- Vektlegge koordinatorrolle
- Sterkere vektlegging av relasjonens betydning
- Anvende metodiske verktøy for bedre samordning
- Bedre informasjon om tjenester og tilbud, tilpasset målgruppene
- Strukturelle grep på overordna nivå som støtter opp om samordning og helhetlig innsats:
 - ledelsesforhold, tid og ressurser, struktur og rutiner, koordinering, respekt for ulike kompetanser, felles arenaer og medvirkning
- Inngå samarbeid med KS om utvikling av strukturer som fremmer helhetlig og samordna tjenester

B: Innsats som demper konsekvenser av risikofaktorer

- God kapasitet i lavterskel psykisk helse tilbud
- Økt innsats rettet mot familier med levekårsutfordringer
- Økt innsats for deltakelse fra barn og unge med funksjonsnedsettelse
- Inkluderende fritidsarenaer som gir fellesskap, mestring og mening
- Frivilligheten som likeverdig samarbeidspartner til offentlige instanser
 - Frivilligheten gis forutsigbare rammer
- Støtte til deltakelse gjennom mentorskap, og hjelp til sosial trening

C: Tidlig avdekking av risiko for utenforskap og tidlig innsats i grunnskolen

- Støtte til skolemestring og bedre faglige resultater
- Sosial deltakelse og inkludering i skole
- Sterk relasjon til kontaktlærer
- Ekstra støtte til sårbare elever i overgangene mellom skolenivå
- Økt tverrfaglig innsats
- Prøve ut erfaringskonsulenter i skolen

D: Økt fullføring av videregående skole

- Styrke yrkes- og utdanningsrådgivningen
- Fokus på sosial inkludering i skolen
- Sterk relasjon til kontaktperson
- Prioritere ettervern til unge som har hatt barneverntiltak
- Oppfølgingstjenesten og PPT må koples tidlig på elever som står i fare for å slutte
- Mer informasjon om de ulike opplæringsmodellene som kan tilbys
- Lærlingekoordinatorer som følger opp sårbare elever i overgang mellom skole og læreplass

E: Økte muligheter i arbeidslivet

- Økt bruk av tilgjengelige virkemidler
- Økt bruk av tilretteleggingsverktøy som tilbys i dag
- Flere tilrettelagte arbeidsplasser i kommunen og næringslivet
- Økt bruk av mentorskap i bedrifter
- Alternative lærlingeløp gjøres bedre kjent

F: Innsats for å få økt deltakelse fra unge i NEET-gruppen

- Tilrettelegge for sterk relasjon til kontaktperson
- Styrkebasert tilnærming
- Koordinering og helhetlig innsats over tid
- Robuste og inkluderende tilbud i skole, fritid og arbeidsliv
- Økt innsats for å unngå langtidsledighet
- Økt innsats i oppfølgingen av unge med AAP-ytels

G: Behov for mer kunnskap

- Kunnskapsbyen Stavanger
- Mer kunnskap om unge utenfor
- Mer informasjon om unge i NEET-gruppen som betegnes som inaktive

Avslutning

Kunnskapsgrunnlaget som ligger til grunn for denne rapporten, gir sammen med innspill og erfaringer fra ungdom og instansene, et godt grunnlag for kommisjonens anbefalinger.

Det er behov for å styrke og videreutvikle tjenestene til utsatte unge. Bedre samordning og helhet i tilbudene er sentralt. Slik kommisjonen ser det, bør utviklingen videre i hovedsak følge de linjene tjenestene allerede fungerer etter, heller enn at det etableres mange helt nye tiltak. Men det er også påpekt svakheter ved dagens organisering som hindrer at ungdom fanges opp tidlig nok og får tilstrekkelig hjelp. Kommisjonen drøfter derfor behovet for tiltak som krever nye organisatoriske grep.

Unge i utenforskap har ofte sammensatte vansker, som krever samordnet innsats. Mange har dårlige relasjonelle erfaringer, som må tas på alvor i den videre oppfølgingen. Voksne som ser dem, tror på dem og holder ut, er avgjørende. Risikofaktorer for utenforskap er kjent av tjenesteapparatet og kan ofte avdekkes tidlig. Dette krever tverrfaglig innsats.

Samtidig er kommisjonens anbefaling å bygge et mer robust samfunn som gir bedre beskyttelse i kriser og for de mest utsatte. Velferdsstatens inkluderende og sosiale ordninger bidrar til å forebygge utenforskap, men det kan gjøres mer.

Et bedre samarbeid med det sivile samfunnet om arenaer for mestring, mening, tilhørighet og fellesskap gir flere muligheter for at alle kan delta og bruke sine ressurser. Et inkluderende samfunn der alle deltar, gir livskvalitet for den enkelte og sterke fellesskap. På denne måten kan kommunen, sammen med andre aktører, bidra til å forhindre at unge faller utenfor og samtidig hjelpe unge som allerede har havnet i utenforskap.

«De som ikke er helt A4 trenger tilbud som har takhøyde for dette.»

«Deltakerne har ulike behov for aktiviteter på grunn av ulike fysiske og psykiske evner.»

«Jobb er bra, men også å ha noe sosialt ved siden av jobb.»

Sitat fra ungdom i Stavanger

Referanser

Hansen, I. L. S., Jensen, R. S. og Fløtten T. (2019). 0-24 samarbeidet. Et kunnskapsgrunnlag. Fafo-notat 2019:21.

Hansen, I. L. S., Jensen, R. S. og Fløtten, T. (2020). Trøbbel i grenseflatene, samordnet innsats for utsatte barn og unge. Fafo- rapport 2020:02.

Fyhn, T., Radlick, R.L., og Sveinsdottir, V. (2021). Unge som står utenfor arbeid, opplæring og utdanning. En analyse av unge i NEET-kategorien. 2:2021, NORCE.

Utenforskapskommisjonen. (2021). Unge i Stavanger under pandemien. Første delrapport fra Stavanger kommunes utenforskapskommisjon.

Utenforskapskommisjonen. (2021). Ungt utenforskap i Stavanger. Andre delrapport fra Stavanger kommunes utenforskapskommisjon.

For mer informasjon om kommisjonens arbeid, skann QR-koden.

Stavanger
kommune

UNGT UTENFORSKAP I STAVANGER

Andre delrapport fra kommunens
utenforskapskommisjon